

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՅԻՍՈՒՍԻ ԳՈՐԾԻՆ ԻՐԱԿԱՆԱՅՈՒՄԸ

Գ. ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՐԶԱՆ. ՓԻԼՈՊՊԵԱՆ ԿԵՍԱՐԻԱՅԷՆ
ՄԻՆՁԵՒ ՂԱԶԱՐՈՒ ՅՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յիսուսի գործունեությունը հիմակ այլևս որոշ գիմագլծ մը առած է. երկու հոսանքները ա՛լ կ'երևին յայտնի կերպով. անոնց հակամարտությունը այսուհետև միշտ առևելի պիտի շեշտուի մինչև վերջին վայրկեանը: Այս պատճառաւ Փրկչին ուսուցումը հետզհետէ առևելի խոր եւ առևելի սերտ ընդթ մը կ'առնու: Մինչև այն առտին մութի մէջ թողում խնդիրներուն կը մօտենայ Յիսուս, առևելի ուշադրություն հրաւիրելով իր գործին խոնարհ ընթիւհանը եւ իր փառաւորումէն առաջ անարգ մահ մը ունենալու անհրաժեշտութեան վերայ մանաւանդ: Պիտի Թագաւորէ Բրիստոս. Մեսիայի տիտղոսը ընդունելով՝ արդէն ընդունած կ'ըլլայ այս պայմանը (Մտթ. ԺԶ. 16-20). բայց թշնամանքներու նշաւակ ըլլալէն ետքն է որ պիտի յաղթէ (հ. 21). եւ նոյն այս վիճակին է որ պիտի ենթարկուին իր աշակերտներն ալ. «Զի որ կամիցի զանձն իւր կեցուցանել կորուսցէ զնա. եւ որ կորուսցէ զանձն իւր վասն իմ գտցէ զնա» (հ. 24-26): Բաց աստի, զոհողութեան այդ ճամբան որքան առևելի տաժանելի լինի մարմինին համար, այնքան առևելի ապահով կերպով կ'առաջնորդէ հոգին դէպի յաղթանակ (հ. 27-28): Ուսն է փառքին ճանապարհը. վարդապետին ասպարէզին այս նշանաբանը պէտք է կարգախօսը լինի ամէն անոնց որոնք կը ցանկան անոր ծառայելու:

Հասկնալի է թէ այսպիսի խօսքերէ վերջ ինչո՞ւ համար երկոտասանից վրայ տիրող տպաւորությունը զարմանք եւ յաճախ սարսափը եղաւ: Անոնք չէին կրնար հաշտուիլ չարչարուող եւ մեռնող Մեսիայի մը գաղափարին հետ (Մտթ. ԺԶ. 22): Ուստի Յիսուս կը վերականգնէ քաջութիւնը անոնցմէ երկքին, — անոնց որոնք ամենէն առևելի քաղցր կապերով յարած էին իրեն եւ զորս ամենէն առևելի կարեւոր կը

տեսնէր համոզելու — իրեն ընկերացնելով զանոնք ալլակերպությունիւն վսեմ տեսարանին մէջ (Մտթ. Ժ. 1-8, Մրկ. Թ. 2-8, Ղուկ. Թ. 28-36): Տրտմութեան հովիտէն անցընելէ առաջ, զանոնք կը հանէ այն բարձունքներուն վրայ, ուր անոնց նայուածքներուն առջեւ կը քողաղերծուին երկնային աշխարհին հեռապատկերները: Այս լուսափայլ տեսարանը անոնց սիրտերը պիտի լեցնէր աստուածային այնպիսի պայծառութեամբ մը, որուն ճառագայթութեամբ պիտի մնար իրենց մէջ, շատ առևելի տոկաւին, Գողգոթայի անձկութիւններուն մէջ ալ, մինչդեռ իրենց վարդապետին խօսակցութիւնը Մովսէսի եւ Եղիայի հետ, այս ներկայացուցչներուն Հին Ուխտի՝ որուն անունով է որ Հրեաները ուժգնապէս կը մերժէին Մեսիային նուաստացումը, անոնց կը ցուցնէր անհրաժեշտութիւնը զոհողութեանց, զորս զեռայնքան կը զժկամակէին յանձն առնու:

Ալլակերպությունը, որչափ կարեւոր է զարգացնելու համար անոնց հաւատքը, նոյնքան կարեւոր է հասկցնելու համար թէ Յիսուսի յաղթանակը ի՞նչ պիտի կրնար ըլլալ իր երկրաւոր ասպարէզին վերջաւորութեան մէջ: Եթէ մահն է ամբողջ մարդկային կեանքին վախճանը, այդ ահռելի իրականութիւնը, իրեն ընկերացող սարսափներուն հետ, մեղքին անէճքն է ինքնին (Հռովմ. Զ. 23). արդ, Բրիստոս ընդ միշտ ամբիժ մնացած էր որ եւ է արատէ: Երբ լրացաւ ամէն բան եւ հասաւ Հօրը հետ միանալու պահը, ան կրնար՝ անշուշտ՝ ինքնաբերաբար իլլիլ երկնային օթեւանները, ինչպէս պտուղը ինքնին կը փրթի՝ երբ հասունցած է: Այդ յաւիտենական փառքին նախազգաց ցուրբ չէ՞ր միթէ այն ներքին լոյսը՝ որով պայծառակերպեցաւ Յիսուս լերան վրայ: Բայց Բրիստոս չէր կրնար յաղթանակի թագը ընդունիլ այսպէս, մեղաւոր մարդկութիւնը թողլքելով իր բախտին. ինքը որ եկած էր «կորսուածը փնտռելու եւ փրկելու համար», հոս ալ ցոյց կուտայ իր անձը նուիրելու եւ դառնութեան այդ բաժակը մինչև ցմբուր ըմպելու կամքը: Այդ վճռական ժամուն, լերան կատարէն՝ ուր կը գտնուի, անոր նայուածքը մտադիւր կը սուղուի անդունդին մէջ. Մովսէսի եւ Եղիայի հետ կը խօսի ա-

նիկա իր չարչարանքներուն եւ մահուան մասին, որոնց ենթակայ պիտի ըլլայ երուսաղէմի մէջ:

Այս տեսարանէն դուրս եկած ատեն, Տէրը կը պատուիրէ իր աշակերտներուն ոչ ոքի բան մը չխօսիլ (Մտթ. Ժ. 9, Մրկ. Թ. 9, Ղուկ. Ժ. 36), ինչպէս Պետրոսի զաւանթեմէն վերջն ալ յանձնարարուած էր չյայտնել իր Բրիտտոսը ըլլալը (Մտթ. Ժ. 20): Յիսուս Իսրայէլի հետ իր յարաբերութեանց մէջ ընդհանուր առմամբ կ'ընդունի ուրեմն այն վարուելակերպը զոր ի գործ դրած էր հանդէպ իր մտերիմներուն: Չուղեր որ իր մտերիութեան համոզումը ուսուցուած դաս մը ըլլայ. պէտք է, ընդհակառակն, որ ժողովուրդը անոր բարձրանայ՝ անոր հասնի զարձի ներքին աշխատանքով: Այս պատճառու, նոյն խկ իր առանձնական խօսակցութիւններուն մէջ, ցոյց տալու համար թէ ինչպէս պէտք է յատկանշեն զինքը, Որդի Մարգոյ խորհրդաւոր եւ լաւ չհասկցուած անունը կը գործածէ իրեն համար (Մտթ. Ժ. 9, 12, 22. ԺԹ. 28. ԻԴ. 27, 30, 44. ԻՆ. 31, եւայլն): Իրաւ է թէ, այս կերպով, Բրիտտոս՝ իրեն հետեւողներու յոյժ սակաւաւոր թիւ մը ունենալու անպատեհութեան կ'ենթարկէր ինքզինքը, բայց անոնք պիտի ըլլային իր ուղած, հաւատարիմ, քաջասիրտ այն գործակիցները, որոնք Աւետարանի զրօշը պիտի բռնէին ամրապինդ, եւ զորս Տէրը պիտի կրնար ուղած օրը, իրեն կուռ բանակ մը, աշխարհը նուաճելու զրկել:

Ժամանակագրական եւ բարոյական կրկնակ տեսակէտներով, այլակերպութիւնը սերտօրէն կապուած է Փիլիպպեան Կեսարիոյ խօսակցութիւններուն: Դաւով գալիլիական գործունէութեան այս ղէպքէն վերջը որքան տեսելու հարցին, անիկա չորրորդ աւետարանին միջոցաւ միայն կրնայ հաստատուիլ, քանի որ համատեսականները անմիջապէս ետքը կը դնեն Յիսուսի վերջին անգամ երուսաղէմ մեկնելը: Ստոյգ է թէ կարելի չէ նկատի չառնել այս առթիւ Ղուկասու եւ միւս երկու զուգահեռական պատմուածքներուն միջեւ եղած մեծ տարբերութիւնը, որուն ակնարկեցինք արդէն: Մարկոս եւ Մատթէոս կը թուին այս վերջին ճամբորդութիւնը իրեն շատ արագ կերպով կատարուած բան մը երեւակայած

ըլլալ. անոնք քանի մը բառերով Գալիլիայէն Հրէաստանի սահմանները կը փոխադրեն զԅիսուս, յայնկոյս Յորդանանու (Մտթ. ԺԹ. 1. Մրկ. Ժ. 1), մինչդեռ Ղուկաս պատմութիւնը կ'ընէ Գալիլիոյ եւ Սամարիոյ սահմանակից գաւառներու մէջ տեղի ունեցած աւետարանչական գործի մը (հմտ. ԺԳ. 31-33 — որ կը համապատասխանէ ղէպի հիւսիս արդէն կատարուած քորդչական շրջագործութիւն — որուն միջոցին Բրիտտոս իր ճամբան կը քալէ՝ աչքերը միշտ սեւեռած վերջին սոսկայի իրադարձութեան (Թ. 51, ԺԳ. 22, Ժ. 11): Բայց, երեք պատմութիւնները կը միարանին սա կէտին վրայ թէ այս նոր տեղափոխութեան բուն շարժասկիւն է Գալիլիայէն հեռանալու որոշումը:

Անցնելով հիմակ չորրորդ աւետարանին, պէտք է յիշենք տեսութիւնը այն հեղինակներուն որոնք համատեսականներուն յիշեալ մեկնումը (Ղուկ. Թ. 51) կը շփոթեն Յովհաննու յիշած Տաղաւարահարաց տօնին հետ (Ի. 2 եւ հետ.): Սակայն բնագիրներուն բացորոշ վկայութիւնը հակառակ է՝ տեսնելու այս եղանակին: Ըստ յովհաննէսեան վաւերագրութեան, Յիսուս «ի ծածուկ» կ'երթայ տօնին (Ի. 10), ըստ Ղուկասու, ընդհակառակն, խնդիրը հանդիսաւոր գործառնութեան մը վրայ է, ուղեորութեան մը՝ որուն հանրականութիւնն ու կարեւորութիւնը ցոյց կուտայ աւետարանական պատմուածքը (Թ. 52): Քանի որ ղժուար պիտի ըլլայ համաձայնեցնել երկու տեսակէտները, երկու ենթադրութիւններ կը մնան հնարաւոր, կամ Տաղաւարահարաց տօնէն առաջ, թողուց Յիսուս Գալիլիան ընդ միշտ կամ անկէ վերջը: Առաջին ենթադրութիւնը պէտք է մերժել սակայն, վասնզի Յովհաննու յիշած հանդիսաւոր օրերուն մօտեցած ատեն, Յիսուս իրեններէն ողջ եւ իր ընտանիքին հետ յարաբերութեան մէջ կը ներկայացուի (Յովհ. Ի. 2. 9, 10), ինչ որ կը հարկադրէ աւելի ետքը դնել անոր հիւսիսային գաւառէն ելլելը:

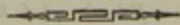
Ըստ այսմ պէտք է ուրեմն, հետեւեալ կերպով ընդունիլ պատմական իրողութեանց կարգը: Հաջերու բաղմամբ մասնաւոր գործունին յառաջ եկած տալանապը կ'երկարաձգուի մինչեւ Փիլիպպեան Կեսա-

բիւոյ խօսակցութիւնը (Մտթ. ԺԶ. 16. Երկ. Զ. 68, 69): Ամառէն մինչև աշուն անցած ժամանակին մասին չատ քիչ են տեղեկութիւնները (Մտթ. ԺԷ. ԺԸ. Մրկ. Թ.). զէպի գալիլիական գործունէութեան վերջերն ենք այդ միջոցին: Հոկտեմբերին՝ վրայ կը հասնի Տաղաւարահարաց տօնը, որուն հետ կապուած միջադէպերը ծանօթ են Յովհաննոս Աւետարանէն (Է. 1 և հետ.): Յիսուսի եղբայրները, անոր յամբաշար- ժութենէն իրր թէ սրտնեղած, խստիւ կը յանդիմանեն զայն. «Գնա՛ աստի եւ երթ ի Հրէաստան, կ'ըսեն անոր, զի եւ աշակերտքն քո տեսցին զգործոյ քո զոր գործես, զի ոչ ոք է որ ի ծածուկ ինչ գործէ, եւ խնդրէ ինքն համարձակ լինել. եթէ զայդ գործես, յայտնեա՛ զանձն քո աշխարհի» (հ. 3, 4): Գրիստոս Զատիկն ու Պէնտէկոստէն անցուցեր էր առանց տաճարին այցելութիւն տալու, այդպէս պիտի ընէ՞ր տօներուն վերջինին ալ: Աստուածպետական իշխանութեան կեղերնէն զգուշանալու անոր այս վարմունքը անբացատրելի թուեր էր երկրաւոր իմաստութեան տեսակէտէն դատող մարդոց (հ. 5): Յիսուս կա՛մ Աստուծոյ առաքեալն է, կամ չէ: Եթէ չէ՝ ինչո՞ւ աշակերտներ կը հաւաքէ եւ երկրին մէջ խռովութիւն յարուցանելու չափ խօսիլ կուտայ իր մասին: Իսկ եթէ է՝ ինչո՞ւ համար ամէնուն աչքը բացող հրապարակային արարքով մը ինքզինքը չի յայտնէր: Այսպիսի է այն երկսայրաբանութիւնը զոր Տիրոջ եղբայրները կ'ընեն անոր առջև այնպիսի բառերով, որոնք կը մատնեն խորունկ զայրոյթը, զոր գծուարու կը ծածկեն անոնք:

Գրիստոս, իր պատասխանին մէջ, մասամբ կ'ընդունի իրեն եղած այս դիտողութեան ճշտութիւնը: Կը խորհի թէ իր գործը մինչև վերջը ծածկուած պիտի չկրնայ մնալ: Օր պիտի գայ որ ամբողջ ժողովուրդին նայուածքին առջև պիտի պարզուի անիկա, երուսաղէմ, տաճարին գաւթին մէջ: Այդ ժամը սակայն, որ մտածուածէն շատ աւելի տարրեր հետեանքներ պիտի ունենայ, տակաւին չէ հնչած Մարդուն Որդիին համար: Ուստի Յիսուս այդ տօնին կ'երթայ ոչ թէ հրապարակաւ, փայլուն կերպով, ինչպէս իր եղբայրները կը փափաքէին (հ. 6-9), այլ «ի ծածուկ»

(հ. 10), ամբոխին մէջ անյայտ եղանակաւ, եւ երբ դուրս կ'ելնէ այդ փառաւոր ստուերածումէն, կարելի եղածին չափ համեստ է իր գերը. զի կը բաւականանայ ճշմարտութիւնը ուսուցանելով միայն: Փրկչին երեւումը կը թուի սակայն վարանքի մատնած ըլլալ ժողովուրդը (Է. 25-27, 40-44). մինչ ոմանք համակրութիւններ կը յայտնեն, ուրիշներ կը ցասկոտին, եւ, թէեւ առանց յաջողելու, կը քանան ձեռք երկնցնել անոր վրայ: Այս թշնամական փորձերուն անյաջողութիւնը ոչինչ ունի զարմանալի: Գիտնալով թէ Աստուծմէ սահմանուած վայրկեանը հասած չէ տակաւին (Ժ. 18), Տէրը, ամբոխին սպառնալիքներուն առջև՝ իր կեցուածքին այնպիսի վեհ նկարագիր մը կուտար որ զինթափ կ'ընէ անոնց սաստկութիւնը: Նոյն իսկ գլխաւորները, երբ կը տեսնեն որ անոր վրայ զրկած իրենց բարապանները ձեռնունայն կը վերադառնան, կը զգան թէ մեծ խոհեմութեան պէտք կայ, ու կը նդովեն խռածանը (Է. 32, 45-49): Ու Յիսուս խաղաղ կերպով կը շարունակէ իր ուսուցումները (Ը.), մինչև որ, ի ծնէ կոյրին բժշկութեան հետեանքով, ծերակոյտին պետերը բանադրանք կը սպառնան անոնց դէմ որ պիտի ուղեն ընդունիլ անոր Մեսիայութիւնը (Թ. 22). բայց Փրկչը ատելութեան այս պոռթկումին ալ կը պատասխանէ՝ իր աշակերտներուն վերաբերմամբ զորովանքը արտայայտելով անբացատրելի քաղցրութեան բառերով (Ժ. 1-18): Այսպիսի են Տաղաւարահարաց տօնին եւ յաջորդ քանի մը օրերուն հետ կապուած միջադէպերը, որոնց պատմութիւնը կը գրաւէ չորրորդ աւետարանի Է. 1 էն մինչև Ժ. 21ը:

Ժ. 9.

ԽՈՐՀՈՒՐԳ ԵՒ ԽՍՍԳ

Ամենին աւելի սպրած մարդը նա չէ որ աւելի տարիներ կը հաւերէ, այլ նա որ աւելի զգացած է կեանքը:

*

Ապրիլ ... զիսնայ՝ յուսա՛ սիրել՝ հիւսնայ՝ քարեղործելն է. նա՛ ամենին աւելի սպրած է, որ իր միտքով՝ սիրտով եւ գործերով ամենին աւելի սպրած է: